

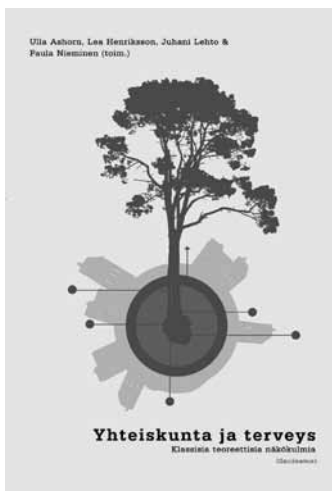
Tieten taiten väestöterveydestä

ASHORN, ULLA, LEA HENRIKSSON, JUHANI LEHTO & PAULA NIEMINEN (2010; toim.). *Yhteiskunta ja terveys – klassisia teoreettisia näkökulmia*. 237 s. Gaudeamus, Helsinki.

LAAKSONEN, MIKKO & KARRI SILVENTOINEN (2011; toim.). *Sosiaalierpidemiologia – väestön terveyserot ja terveyteen vaikuttavat sosiaaliset tekijät*. 301 s. Gaudeamus, Helsinki.

Runsaan vuoden sisällä on ilmestynyt kaksi kirjaa, joissa tarkastellaan väestöterveyttä kahdesta eri näkökulmasta.

Viime vuoden toukokuussa julkaistu Ulla Ashornin ja kumppanien toimittama *Yhteiskunta ja terveys* käy läpi kaikki tärkeimmät aihepiiriä sivuavat yhteiskuntateoreettiset suuntaukset yhteiskuntatieteiden avainhenkilöiden kautta. Parhaiden suomalaisten asiantuntijoiden kirjoittamissa artikkeleissa käsitellään perusteellisesti tunnettuja teoreetikkoja Karl Marxista, Emil Durkheimista ja Aaron Antonovskysta aina Peter Conradiin saakka. Teoksen jokainen artikkeli hemmottaa lukijaa, sillä asiaa käsitellään johdonmukaisesti ja selkeästi. Kukin tarina pysyy tiukasti uomassaan eikä kerronta juuri harhaile. Kieli on kaunista ja elävää, mikä on suuri meriitti teoreettisesti suuntautuneelle kokoomateokselle.

Erityisen mielenkiintoiseksi lukelämykseksi kasvaa kirjan muodostama kokonaisuus. Jos lukijan kalenteri antaa myöten, voi yhdellä istumalla luoda vertailevan katsauksen kaikkiin keskeisiin yhteiskuntateorioihin ja niiden merkitykseen väestöterveyden kannalta. Tuskin monikaan *Terran* lukijoista on tiennyt, että esimerkiksi Karl Marxin ajattelu on vaikuttanut monin tavoin väestöterveyden tutkimiseen. Kirjassa annetaan vaikuttavat esimerkit siitä, miten osin Marxiin nojaten sosiaaliraportointi on saanut alkunsa, miten nykyinen medikaalisaatiokritiikki on johdonmukaista marxilaista ajattelua,

kuinka sosioekonomisen aseman vaikutus terveyteen on Marxin teorioista kummunnutta tutkimusta, ja miten vahvasti hänen näkemyksensä ovat ohjanneet terveydenhuolto poliittista tutkimusta.

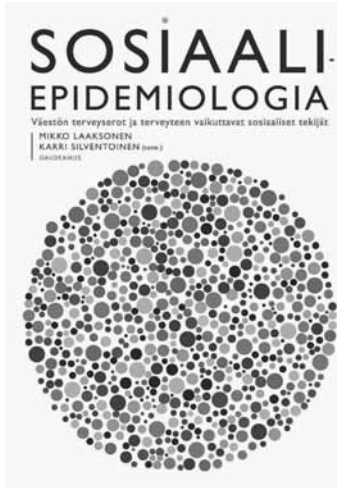
Kansanterveystieteen dosentti Mikko Laaksonen ja väestötieteen dosentti Karri Silventoinen toimittama *Sosiaalierpidemiologia* käsittelee tismalleen samaa aihetta, mutta perinteisellä tavalla. Siinä missä teoksista vanhempi selvittää ”klassisia” teorioita, uudempi lähestyy aihettaan ”klassisessa muodossa”. Johdantona toimivan määrittelyartikkelin kautta kirjan toimittajat rakentavat yhteiskunnallisen kontekstin, johon kirjan varsinaiset artikkelit kiinnittyvät. Tämän jälkeen jälkeen teos käy siistissä järjestyksessä läpi

väestössä havaittavat terveyserot ja eroihin vaikuttavat tekijät. Lopuksi syvennytään terveyteen elämäntapa-ajattelun näkökulmasta.

Lyhyesti sanottuna *Sosiaaliepide-miologia* kuljettaa lukijan sikiöajasta kuolemaan läpi väestöterveyden määreiden, joita on vaikea paeta. Esimerkiksi jo sikiön ja vastasyntyneen lapsen kohdalla perhe – sen sosio-ekonominen asema ja koulutustaso – on tärkein terveyden määre. Elämänpolkumme lapsuudesta nuoruuteen, nuoruudesta aikuisuuteen, aikuisuudesta vanhuuteen ja lopulta kuolemaan on tarkoin tutkittu ja hyvin tunnettu. Tiivistäen voidaan sanoa, että lapsuuden jälkeen kaikkein tärkein terveyden määre on yksilön oma käyttäytyminen. Tämä koskee kaikkia ihmisiä jokaisessa modernissa hyvinvointivaltiossa.

Myös *Sosiaaliepide-miologian* kirjoitukset ovat kieleltään huoliteltuja ja rullaavat sujuvasti. Vaikeatkin kysymykset saavat selkokiehityksen. Parhaimmillaan teoksen tekstit saattavat jopa rohkaista pohtimaan omia elämäntapavalintoja. Kirja tavoittaa uteliaan lukijan erinomaisen hyvin.

Kumpikin teos tarjoaa kerrassaan innostavan luku-elämyksen, mutta yhdessä ne suorastaan puhkeavat tietokirjallisuuden loistoon. Ashorn kumppaneineen esittelee yhteiskuntateoreettisen kontekstin, joka valmistaa lukijan Laaksosen ja Silvennoisen toimittaman teoksen äärelle. Niinpä *Sosiaaliepide-miologia* asettuu valmiiseen kontekstiin ja alkaa kertoa omaa tarinaansa. Kirjat pelaa-

vat yhteen aivan erinomaisen hienosti. Ellen muuta tietäisi, voisin hyvin kuvitella, että tämä on tarkoin harkittu ratkaisu. Kyseessä on kuitenkin sattuma, sillä *Yhteiskunta ja terveys* -teoksen kirjoittajat työskentelevät valtaosin Tampereen yliopistossa ja Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksella. *Sosiaaliepide-miologian* huippuasiantuntijat taasen tulevat lähes kaikki Helsingin yliopistosta tai pääkaupungissa sijaitsevista tutkimuslaitoksista. Kahden kirjan muodostama kokonaisuus on nautinnollinen myös siksi, että vaativa toimitustyö on tehty huolella ja kieltä kunnioittaen – tästä aivan erityinen kiitos teosten toimittajille.

Yhden kysymyksen haluan kuitenkin esittää *Terran* lukijoiden ja kirjojen toimittajien pohdittavaksi: miksi maantieteen näkökulma on jätetty

pois? Terveysmaantieteelliset tutkimustulokset otetaan muualla maailmassa jo luontevasti huomioon, kun tarkastellaan väestöterveyttä ja sen määreitä. Maantieteen näkökulma nimittäin syventää ymmärrystä väestöterveydestä tavalla, jota muut aiheita tutkivat tieteenalat eivät hoksaa ajatella – myös *paikka* on tärkeä terveyden määre. Ei tämä seikka millään tavalla himmennä kirjojen loistavaa tasoa, ihmetyttää vain. Maantieteen näkökulman lisääminen olisi tehnyt erinomaisista kirjoista vieläkin parempia.

MARKKU LÖYTÖNEN
Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto